

Lesbrief

De Zeeuwse Natuur

Zilte groenten

Zilte groenten

Lesduur

120 minuten (kan uiteraard gesplitst worden)

- **Introductie + lesfilmpje: - 30 minuten**
- **Opdracht 1 – Zoutonderzoek 45 minuten**
- **Opdracht 2 – Zilte natuur stratego 45 minuten**

Kerdoelen

- **39** De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.
- **40** De leerlingen leren in de eigen omgeving veel voorkomende planten en dieren onderscheiden en benoemen en leren hoe ze functioneren in hun leefomgeving.
- **41** De leerlingen leren over de bouw van planten, dieren en mensen en over de vorm en functie van hun onderdelen.

Leerdoelen

Na het zien van de filmpjes en het uitvoeren van de opdrachten zijn de volgende leerdoelen behaald:

- De leerlingen kunnen vertellen hoe de bodem in Nederland verzilt en waar dit een bedreiging voor is.
- De leerlingen kunnen vertellen waarom het belangrijk is onderzoek te doen naar zouttolerante gewassen.
- De leerlingen kunnen een onderzoek naar groei onder zilte omstandigheden opzetten en uitvoeren.
- De leerlingen kunnen beschrijven wat ze zien in de groei van een plantje.
- De leerlingen kunnen vertellen hoe zout de groei van een niet zoutminnende plant beïnvloedt.

Benodigheden

Introductie

- [Lesfilmpje Zilte groenten](#)
- Zout
- 2 x plastic flesje van 0,5 liter
- Glazen vaas of schenkan van ongeveer 1 liter
- Lepel
- Rietjes (1 per leerling)

Opdracht 1

- Tuinkers zaden
- Zout
- Lege plastic flessen 1 liter
- Preciesieweegschaal
- Schoteltjes
- Wattenschijfjes
- Papier
- Watervaste stift

Opdracht 2

- Geprinte en uitgeknipte strategokaartjes

- De leerlingen kunnen vertellen waarom zilte groenten niet geplukt mogen worden.
- De leerlingen kunnen vertellen waarom zout water zo veel mogelijk buiten de dijk gehouden wordt.

Tip

Bekijk ook het lespakket over het kweken van strandbiet: www.ivn.nl/ziltzeeland

Vorbereiding

Bekijk van tevoren het lesfilmpje en lees de achtergrondinformatie. Bedenk welke opdracht je wil uitvoeren of bereid beide lessen voor. Verzamel de benodigde materialen.

Zilte groenten

Introductie

Aan de slag

Bespreek met de leerlingen dat ze in een bijzonder gebied wonen. Als ze naar de kaart van Nederland kijken en Zeeland vergelijken met andere provincies, waarin is Zeeland dan uniek?

Zeeland is omgeven door grote waterpartijen. Het water dat Zeeland zo uniek maakt is ook nog eens zout, dit vind je in Nederland alleen in de kustprovincies. Het zoute water heeft grote invloed op de natuur en landbouw, hoe precies gaan ze nu ontdekken.

Bekijk het [introductiefilmpje Zilte natuur](#).

Bespreek het filmpje met de leerlingen na. Sommige plantensoorten kunnen tegen zout, maar de meeste plantensoorten kunnen hier niet tegen. Dit kan in de toekomst voor problemen zorgen. Door de verandering van het klimaat wordt de bodem zouter. Dit heet verzilting.

Om te illustreren hoe verzilting werkt, kun je twee kleine proefjes met de leerlingen doen.

Proef 1: Los een beetje zout op in water en doe dit in een flesje. Schenk een heel klein laagje op een schoteltje (een gekleurd schoteltje met een donkere kleur werkt het beste). Zet het schoteltje nu in de vensterbank en laat het water verdampen. Op het schoteltje blijft nu zout achter dat niet verdampt. Schenk nu weer een beetje water op het schoteltje en laat dit weer verdampen. Er zal zo steeds meer zout ophopen. LET OP: Het verdampen kan even duren, zet het schoteltje aan de kant en kijk hier op een later moment naar.

Bespreek met de leerlingen dat het zout ophoopt en hoe dit in de realiteit gaat. In veel water in Nederland zit een heel klein beetje zout. Dit water kan in de grond zitten als grondwater en vormt dan geen probleem. Het wordt alleen een probleem als het grondwater verdampt door langdurige droogte. Het zout blijft dan achter. Als dit een paar jaar achter elkaar gebeurt dan neemt het zoutgehalte in de bodem toe.

Proef 2: Vul een cilindervormige glazen vaas/schenkkan met een halve liter water. Los hier een ruime eetlepel zout in op. Hou nu een lepel op het wateroppervlak en schenk

heel voorzichtig nog een halve liter water uit. Let hier op dat dit echt rustig gebeurt en het water niet klettert. Verplaats je lepel steeds zo dat deze op het wateroppervlak blijft. Door het heel rustig uitschenken op de lepel creëer je twee laagjes: het zoute water onder, het zoete water boven. Laat de leerlingen nu met een rietje proeven. Als ze het rietje diep in het water steken dan is het water zout, houden ze het aan de oppervlakte dan is het water zoet. Leg hierbij uit dat het belangrijk is dat ze dit rustig doen. Met hun rietje kunnen ze de lagen verstoren waardoor uiteindelijk al het water zout wordt.

Benodigdheden

- [Lesfilmpje Zilte groenten](#)
- Zout
- 2 x plastic flesje van 0,5 liter
- Glazen vaas of schenkan van ongeveer 1 liter
- Lepel
- Rietjes (1 per leerling)

Tip

Tip: Laat de leerlingen proef 2 in kleine groepjes zelf uitvoeren.

Bespreek de proef met de leerlingen. Zout water is zwaarder dan zoet water. In de bodem wordt zout water op zijn plaats gehouden door de druk van het zoete water. Dit gaat goed zolang de bodem niet verdroogt (het zoete water wordt minder) en de zeespiegel niet stijgt (er komt meer zout water). Wanneer dit wel gebeurt kan het zoute water hoger in de bodem terecht komen en bijvoorbeeld landbouwgrond onbruikbaar maken. Dit voorbeeld zat ook in het introductiefilmpje.

Opdracht 1

Zoutonderzoek

Leerdoelen

- De leerlingen kunnen een onderzoek naar groei onder zilte omstandigheden opzetten en uitvoeren.
- De leerlingen kunnen beschrijven wat ze zien in de groei van een plantje.
- De leerlingen kunnen vertellen hoe zout de groei van een niet zoutminnende plant beïnvloedt.

Aan de slag

Vertel de leerlingen dat ze als onderzoekers aan de slag gaan. Ze gaan onderzoeken hoe goed tuinkers tegen zout water kan. Hoe kunnen de leerlingen dit onderzoek aanpakken? Bespreek met de leerlingen hoe ze als klas een goed onderzoek kunnen doen en maak samen een onderzoeksopzet.

Variabelen om mee te werken:

Watertype	Zout in gram per liter
Zoet	< 0,5
Brak	0,5 - 1
Licht zilt	1 - 3
matig zilt	3 - 10
Zeer zilt	10 - 30
Zout	30 - 50
Noordzeewater	31 - 34

Benodigheden

- Tuinkers zaden
- Zout
- Lege plastic flessen 1 liter
- Preciesweegschaal
- Schoteltjes
- Wattenschijfjes
- Papier
- Watervaste stift

In de bijlage vind je een werkblad met een voorbeeld van een onderzoeksopzet.

Laat alle variabelen twee keer uitvoeren. Mocht er ergens iets fout gaan in het proces dan heb je een backup.

Vertel de leerlingen nu hoe het zaaien precies moet. Tuinkers kiemt makkelijk en heeft dus niet veel meer nodig dan een wattenschijfje en wat water om te groeien. Laat de leerlingen het wattenschijfje op het schoteltje leggen. Nu strooien ze er wat zaadjes op.

Laat de leerlingen daarna de juiste hoeveelheid zout afwegen en in een literfles hun zoutoplossing maken. Laat ze met watervaste stift op de fles zetten hoeveel zout per liter erin zit zodat dit niet verwisseld wordt. Nu kunnen de zaadjes wat water krijgen. Schenk een klein beetje op het schoteltje (niet op de zaadjes), zodat het wattenschijfje nat wordt.

Let op dat ook alle schoteltjes voorzien worden van de nodige informatie: namen leerlingen en de hoeveelheid zout.

Als alle opstellingen gezaaid zijn is het belangrijk om ze op eenzelfde soort plek in de klas te zetten. Zet ze allemaal in dezelfde hoek of allemaal in de vensterbank. Zo zijn voor alle opstellingen de groeiomstandigheden hetzelfde. Bespreek met de leerlingen waarom dit belangrijk is (Antwoord: anders zijn licht en temperatuur extra variabele die het onderzoek kunnen beïnvloeden).

Laat de opstellingen nu het werk doen en herinner de leerlingen er op een vast moment op de dag aan dat ze de opstelling controleren (zijn de watjes nog vochtig?) en de data vastleggen.

Na enkele dagen kun je al verschil zien. Bespreek alvast tussenresultaten, maar benadruk dat het onderzoek nog loopt en dat het nog te vroeg is een conclusie te trekken.

Na twee weken kunnen de plantjes normaliter geoogst worden. Althans, als ze met zoet water zijn gevoed. Laat de leerlingen nu oogsten wat is opgekomen. Is de smaak van de tuinkers hetzelfde in alle opstellingen die geoogst zijn? Kom uiteindelijk met de leerlingen tot een conclusie. Tuinkers kan een zekere mate van zout in het water aan, maar te veel zout zorgt dat de groei niet lukt. In de smaak kan een hogere zoutconcentratie waar te nemen zijn. Zout heeft dus invloed op de groei en smaak van tuinkers.

Tip

Er zijn zilte zaaipakketjes met zilte groenten te krijgen. Hiermee kunnen de leerlingen echt aan de slag met het kweken van soorten die zout verdragen. Kijk op: www.ivn.nl/zilt/het-kweekpakket

Opdracht 2

Zilte natuurstratego

Leerdoelen

- De leerlingen kunnen vertellen waarom zilte groenten niet geplukt mogen worden.
- De leerlingen kunnen vertellen waarom zout water zoveel mogelijk buiten de dijk gehouden wordt.

Aan de slag

Besprek met de leerlingen de kwetsbaarheid van de zilte natuur. Het komt in Nederland alleen aan de kust voor en is dus bijzonder. Terreinbeheerders beschermen deze stukjes natuur daarom goed.

Dat er nog maar weinig plekken zout zijn heeft te maken met het feit dat zout op veel plekken niet gewenst is. Hoe zou dit komen? (Antwoord: Landbouwgewassen kunnen niet tegen zout. We hebben dus gezorgd dat de zilte invloed in Nederland nog maar op weinig plekken te vinden is.)

Zilte groenten zijn erg smakelijk en helaas worden ze daarom regelmatig geplukt/gesneden/geknipt om op te eten. Dit is vanwege de kwetsbaarheid en uniekheid van deze natuur natuurlijk niet de bedoeling. Als je betraapt wordt dan krijg je een flinke bekeuring.

Tijd om een spel te spelen waarin een aantal elementen uit de zilte natuur naar voren komen. Ga met de leerlingen naar buiten en leg het spel uit. Het is een soort levend stratego waarin de klas wordt opgedeeld in 2 teams. Ieder team kiest een spelverdeler die de kaartjes uitdeelt (of doe dit als leerkracht zelf als je een assistent of stagiair hebt). Op alle kaartjes staat een rol en een getal. Het is de bedoeling dat je leerlingen uit het andere team tikt, elkaars kaartje bekijkt en dan kijk wie van de twee er wint (of misschien speel je gelijk). De winnaar ontvangt het kaartje van de verliezer en brengt dit terug naar de spelverdeler van het team. De verliezer haalt een nieuw kaartje bij de spelverdeler van het team en gaat opnieuw tikken. In het spel loopt ook 1 speciale kaart rond. Deze kan niet tikken en moet door het team beschermd worden. Wanneer de tegenstanders deze kaart veroveren hebben ze direct gewonnen. Zie de tip hoe deze kaart het best ingezet kan worden. Het spel is afgelopen wanneer de spelverdeler geen kaartjes meer kan uitdelen aan zijn of haar team.

Besprek de rollenkaartjes die in het strategospel zitten en waarom deze winnen, gelijkspelen of verliezen:

1 Zoetwater – Verliest van alles behalve de boswachter. De boswachter verliest van zoetwater omdat hij voor zijn 'Zilte natuur' zoutwater nodig heeft.

2 Groente – Wint van zoetwater (drinkt het op), ruilt met zilte groente (groente voor groente) en verliest van de wildplukker en boswachter (die eten het op).

3 Zoutwater – Wint van zoetwater (als er zoutwater in zoetwater komt is het water zout geworden) en groente (die kunnen niet tegen zout water). Verliest van Zilte groente (die drinken het op) en de boswachter (de boswachter zorgt dat het zoute water nog de ruimte krijgt in Nederland).

4 Zilte groente - Wint van zoet- en zoutwater (zilte groente drinken beide op), wisselt met groente (groente voor groente). Verliest van de wildplukker (die plukt het weg) en van de boswachter (zonder boswachter zouden de zilte groenten niet meer beschermd zijn).

Benodigheden

- Geprinte en uitgeknipte strategokaartjes (Zie bijlage: werkblad 2)

5 Wildplukker – Wint van zoetwater (drinkt het op), groente en zilte groente (eet het op/plukt het). Verliest van zout water (de wildplukker zoekt verscholen plekjes op om ongezien te plukken, maar het hoogwater verrast hem) en de boswachter (die betrapt en bekeurt).

6 Boswachter – Wint van alle kaartjes behalve van zoet water (de boswachter heeft zout water nodig voor zijn zilte natuur).

X Experimenteel landbouwgewas – Kan niet tikken en verliest van alle kaartjes. Dit is de 'vlag' in het spel. Een landbouwgewas dat tegen zout kan zou de grote oplossing zijn van het probleem van de verzilting van de bodem. Het moet dus goed beschermd worden door het team!

Tip

Laat het experimentele landbouwgewas het eerste potje nog uit het spel. Zo kan er eerst goed geoefend worden voordat deze kaart erin komt. Introduceer deze kaart ook pas halverwege een potje zodat het spel niet in 2 minuten afgelopen is. Maak wel altijd melding dat deze kaart nu in het spel is.

Tips IVN Webwinkel

In de IVN Webwinkel vind je interessante lespakketten en leskisten waarmee je samen met de klas aan de slag kunt. Hieronder een selectie uit het uitgebreide aanbod.

Zilt kweekpakket

Zomerse zeeaster, zuivere zeevenkel, zilte zeekraal en stralende strandbiet. 4 zilte groentesoorten die jij gewoon in eigen tuin of balkon kan kweken. In het pakket zitten 4 soorten zaden met ieder hun eigen kweekzak, kokostablet en zilte voedingskorrels. Alle ingredienten die je nodig hebt om jouw zilte groentetuintje te kunnen starten

<https://winkel.ivn.nl/zilt-kweekpakket.html>

IVN Buitenlesbox

Ga je aan de slag met buitenlessen? In deze buitenlesbox zitten voldoende materialen die je kunt inzetten voor diverse buitenlessen. De materialen zijn geschikt voor groep 1 t/m 8.

<https://winkel.ivn.nl/buitenlesbox.html>

Moestuin lespakket

Dit lespakket bevat alles om in de klas of op het schoolplein een succesvolle moestuin te starten. Moestuineren is leuk, gezellig en bovenal erg leerzaam voor kinderen. Met dit lespakket kun je met je school en/of klas aan de slag!

<https://winkel.ivn.nl/moestuin-lespakket.html>

Losse materiaalluitleen, excursies en activiteiten

Ben je op zoek naar leskisten of ondersteunende materialen bij een les over de Zeeuwse natuur? Je kunt als leerkracht terecht bij het natuur- en milieueducatiecentrum in jouw buurt.

- Natuur&Zo (Hulst, Sluis, Terneuzen): <https://natuurenzo.nl/lesmateriaal>
- Milieu Educatie Centrum de Bevelanden: <https://www.mecdebevelanden.nl/scholen-kinderopvang/lesmateriaal>
- NME Schouwen-Duiveland: <https://nmesd.nl/lesmateriaal>
- Terra Maris (Walcheren): <https://nl.terramaris.nl/onderwijs/leskisten-reserveren/>
- NME Tholen: <https://www.nmegids.nl/tholen/>

Achtergrondinformatie

Kustgebieden herbergen door de ligging, en de invloed van de zee, enkele zeer interessante natuurgebieden. De invloed van het zoute zeewater is daar nog aanwezig en dat zorgt voor een uniek ecosysteem. In deze ecosystemen zijn vooral de planten interessant omdat die - in tegenstelling tot veel andere planten - kunnen overleven in een zoute omgeving.

Zoutminnende planten

Planten die in een zout of brak ecosysteem groeien worden zoutminnende planten genoemd. Een betere naam zou echter zoutverdragende of zouttolererende planten zijn, want ook deze planten kennen een bovengrens qua zout dat ze 'minnen'.

Alle planten die op zoute grond groeien gebruiken hiervoor een strategie. Enkele voorbeelden van deze soorten:

Zeekraal: Houdt zoveel mogelijk zoet water vast in zijn kleine vlezige en dikke blaadjes. Door de kleine oppervlakte van de blaadjes verdampt zo min mogelijk water. Daardoor heeft de plant een flinke reserve. Neemt de plant toch te veel zout op, dan wordt dit afgevoerd en opgeslagen in de onderste blaadjes die langzaam afsterven.

Zeeaster: Scheidt zout uit via speciale zoutklieren op de bladeren. Op een zonnige dag kun je op de bladeren kleine kristallen zien schitteren.

Strandbiet: Heeft taaie stevige wortels waarin de plant reservevoedsel opslaat.

Zeevenkel: Groeit aan de kust graag tussen de blokken van dijken. Deze plant heeft net als zeekraal korte dikke bladeren om zo min mogelijk water te verliezen door verdamping.

Zilte groente

Een aantal planten die in een zoute omgeving voorkomen zijn geschikt om te eten. Deze zogenaamde zilte groenten hebben vaak een verfijnde licht zoute smaak en worden daarom graag gebruikt in de keukens van o.a. sterrenrestaurants. In Zeeland zijn veel ouderen opgegroeid met het eten van zelf geplukte zilte groenten. Tegenwoordig is het wildplukken van zilte groente bijna nergens meer toegestaan omdat de planten groeien in beschermde natuurgebieden.

Eetbare soorten zijn bijvoorbeeld: zeekraal, lamsoor (eigenlijk zeeaster), strandbiet en zeevenkel.

Om toch aan de vraag naar zilte groente in de keukens te voldoen worden ze tegenwoordig gekweekt in een gecontroleerde zoute omgeving. Ook hobbytuinders beginnen deze groenten te ontdekken en er zijn zelfs kweekpakketjes te koop.

Verzilting van de bodem

Door kunstmatige ingrepen in het verleden, zoals inpoldering en het afsluiten van zeearmen, hebben we het land zo naar onze hand weten te zetten dat de invloed van zout water naar de achtergrond is verdwenen. De laatste jaren lijkt er sprake van een kentering: door oa. drogere zomers en stijging van de zeespiegel komt de invloed van het zoute water steeds verder landinwaarts. Dat stelt ons voor uitdagingen.

Verziltig: Het zoutgehalte in de bodem, grondwater en oppervlaktewater neemt toe in een groot deel van Nederland. Dit speelt niet alleen in de directe omgeving van de kust, maar ook verder landinwaarts in de provincies Groningen, Friesland, Flevoland, Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland.

Verziltig is een probleem, omdat zoet (drink)water uit de bodem schaarser wordt en het een intensief proces is om zilt water om te zetten in zoet water. Daarnaast zijn veel planten en gewassen, zowel in landbouw- als natuurgebieden, niet bestand tegen zout in de bodem. Daarom wordt de bodem op veel plekken kunstmatig zoet gehouden door deze te irrigeren met (het steeds moeilijker verkrijgbare) zoet water.

Landbouwinnovatie

Door te leren van specifieke kenmerken en strategieën van planten die van nature voorkomen in brakke gebieden, kunnen alternatieven voor reguliere landbouwgewassen worden ontwikkeld. Op Texel telen bedrijven al een aardappel op zilte bodem en met andere gewassen wordt druk geëxperimenteerd. Zilte groenten lijken een veelbelovende oplossing voor problemen die we in de toekomst verwachten.

Bronnen:

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Verziltig>

<https://www.ivn.nl/zilt/over-zilt>

<https://www.ecomare.nl/verdiep/leesvoer/planten/kwelderplanten/zeekraal/>

<https://scheldeschorren.be/zilte-natuur/flora/ovzerleven-met-zoute-voeten/>

Werkblad 1:

Onderzoeksopzet zoutonderzoek

Gram zout in 1 liter kraan- water	Aantal plantopstel- lingen	Resultaat na 1 dag	Resultaat na 3 dagen	Resultaat na 1 week	Resultaat na 10 dagen	Smaak bij oogst (na 2 weken)	Overige opmerkingen
0	2						
1	2						
3	2						
7	2						
15	2						
20	2						
34	2						

Werkblad 2: Zilte natuurstrategokaarten

<p>1 – ZOETWATER</p> <p>Wint van: 6 Wisselt met: 1 Verliest van: 2, 3, 4, 5</p>	<p>1 – ZOETWATER</p> <p>Wint van: 6 Wisselt met: 1 Verliest van: 2, 3, 4, 5</p>	<p>1 – ZOETWATER</p> <p>Wint van: 6 Wisselt met: 1 Verliest van: 2, 3, 4, 5</p>
<p>1 – ZOETWATER</p> <p>Wint van: 6 Wisselt met: 1 Verliest van: 2, 3, 4, 5</p>	<p>1 – ZOETWATER</p> <p>Wint van: 6 Wisselt met: 1 Verliest van: 2, 3, 4, 5</p>	<p>1 – ZOETWATER</p> <p>Wint van: 6 Wisselt met: 1 Verliest van: 2, 3, 4, 5</p>
<p>1 – ZOETWATER</p> <p>Wint van: 6 Wisselt met: 1 Verliest van: 2, 3, 4, 5</p>	<p>1 – ZOETWATER</p> <p>Wint van: 6 Wisselt met: 1 Verliest van: 2, 3, 4, 5</p>	<p>1 – ZOETWATER</p> <p>Wint van: 6 Wisselt met: 1 Verliest van: 2, 3, 4, 5</p>

<p>2 – GROENTE</p> <p>Wint van: 1 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 3, 5, 6</p>	<p>2 – GROENTE</p> <p>Wint van: 1 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 3, 5, 6</p>	<p>2 – GROENTE</p> <p>Wint van: 1 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 3, 5, 6</p>
<p>2 – GROENTE</p> <p>Wint van: 1 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 3, 5, 6</p>	<p>2 – GROENTE</p> <p>Wint van: 1 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 3, 5, 6</p>	<p>2 – GROENTE</p> <p>Wint van: 1 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 3, 5, 6</p>
<p>3 – ZOUTWATER</p> <p>Wint van: 1, 2, 5 Wisselt met: 3 Verliest van: 4, 6</p>	<p>3 – ZOUTWATER</p> <p>Wint van: 1, 2, 5 Wisselt met: 3 Verliest van: 4, 6</p>	<p>3 – ZOUTWATER</p> <p>Wint van: 1, 2, 5 Wisselt met: 3 Verliest van: 4, 6</p>

<p>3 – ZOUTWATER</p> <p>Wint van: 1, 2, 5 Wisselt met: 3 Verliest van: 4, 6</p>	<p>3 – ZOUTWATER</p> <p>Wint van: 1, 2, 5 Wisselt met: 3 Verliest van: 4, 6</p>	<p>3 – ZOUTWATER</p> <p>Wint van: 1, 2, 5 Wisselt met: 3 Verliest van: 4, 6</p>
<p>4 - ZILTE GROENTE</p> <p>Wint van: 1, 3 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 5, 6</p>	<p>4 - ZILTE GROENTE</p> <p>Wint van: 1, 3 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 5, 6</p>	<p>4 - ZILTE GROENTE</p> <p>Wint van: 1, 3 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 5, 6</p>
<p>4 - ZILTE GROENTE</p> <p>Wint van: 1, 3 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 5, 6</p>	<p>4 - ZILTE GROENTE</p> <p>Wint van: 1, 3 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 5, 6</p>	<p>4 - ZILTE GROENTE</p> <p>Wint van: 1, 3 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 5, 6</p>

<p>5 – WILDPLUKKER</p> <p>Wint van: 1, 2, 4 Wisselt met: 5 Verliest van: 3, 6</p>	<p>5 – WILDPLUKKER</p> <p>Wint van: 1, 2, 4 Wisselt met: 5 Verliest van: 3, 6</p>	<p>5 – WILDPLUKKER</p> <p>Wint van: 1, 2, 4 Wisselt met: 5 Verliest van: 3, 6</p>
<p>5 – WILDPLUKKER</p> <p>Wint van: 1, 2, 4 Wisselt met: 5 Verliest van: 3, 6</p>	<p>6 – BOSWACHTER</p> <p>Wint van: 2, 3, 4, 5 Wisselt met: 6 Verliest van: 1</p>	<p>6 – BOSWACHTER</p> <p>Wint van: 2, 3, 4, 5 Wisselt met: 6 Verliest van: 1</p>
<p>X – EXPERIMENTEEL LANDBOUWGEWAS</p> <p>Kan niet tikken en verliest van alle kaartjes. Tegenstanders winnen het spel bij veroveren van dit kaartje.</p>	<p>4 - ZILTE GROENTE</p> <p>Wint van: 1, 3 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 5, 6</p>	<p>2 – GROENTE</p> <p>Wint van: 1 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 3, 5, 6</p>

<p>1 – ZOETWATER</p> <p>Wint van: 6 Wisselt met: 1 Verliest van: 2, 3, 4, 5</p>	<p>1 – ZOETWATER</p> <p>Wint van: 6 Wisselt met: 1 Verliest van: 2, 3, 4, 5</p>	<p>1 – ZOETWATER</p> <p>Wint van: 6 Wisselt met: 1 Verliest van: 2, 3, 4, 5</p>
<p>1 – ZOETWATER</p> <p>Wint van: 6 Wisselt met: 1 Verliest van: 2, 3, 4, 5</p>	<p>1 – ZOETWATER</p> <p>Wint van: 6 Wisselt met: 1 Verliest van: 2, 3, 4, 5</p>	<p>1 – ZOETWATER</p> <p>Wint van: 6 Wisselt met: 1 Verliest van: 2, 3, 4, 5</p>
<p>1 – ZOETWATER</p> <p>Wint van: 6 Wisselt met: 1 Verliest van: 2, 3, 4, 5</p>	<p>1 – ZOETWATER</p> <p>Wint van: 6 Wisselt met: 1 Verliest van: 2, 3, 4, 5</p>	<p>1 – ZOETWATER</p> <p>Wint van: 6 Wisselt met: 1 Verliest van: 2, 3, 4, 5</p>

<p>2 – GROENTE</p> <p>Wint van: 1 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 3, 5, 6</p>	<p>2 – GROENTE</p> <p>Wint van: 1 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 3, 5, 6</p>	<p>2 – GROENTE</p> <p>Wint van: 1 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 3, 5, 6</p>
<p>2 – GROENTE</p> <p>Wint van: 1 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 3, 5, 6</p>	<p>2 – GROENTE</p> <p>Wint van: 1 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 3, 5, 6</p>	<p>2 – GROENTE</p> <p>Wint van: 1 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 3, 5, 6</p>
<p>3 – ZOUTWATER</p> <p>Wint van: 1, 2, 5 Wisselt met: 3 Verliest van: 4, 6</p>	<p>3 – ZOUTWATER</p> <p>Wint van: 1, 2, 5 Wisselt met: 3 Verliest van: 4, 6</p>	<p>3 – ZOUTWATER</p> <p>Wint van: 1, 2, 5 Wisselt met: 3 Verliest van: 4, 6</p>

<p>3 – ZOUTWATER</p> <p>Wint van: 1, 2, 5 Wisselt met: 3 Verliest van: 4, 6</p>	<p>3 – ZOUTWATER</p> <p>Wint van: 1, 2, 5 Wisselt met: 3 Verliest van: 4, 6</p>	<p>3 – ZOUTWATER</p> <p>Wint van: 1, 2, 5 Wisselt met: 3 Verliest van: 4, 6</p>
<p>4 - ZILTE GROENTE</p> <p>Wint van: 1, 3 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 5, 6</p>	<p>4 - ZILTE GROENTE</p> <p>Wint van: 1, 3 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 5, 6</p>	<p>4 - ZILTE GROENTE</p> <p>Wint van: 1, 3 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 5, 6</p>
<p>4 - ZILTE GROENTE</p> <p>Wint van: 1, 3 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 5, 6</p>	<p>4 - ZILTE GROENTE</p> <p>Wint van: 1, 3 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 5, 6</p>	<p>4 - ZILTE GROENTE</p> <p>Wint van: 1, 3 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 5, 6</p>

<p>5 – WILDPLUKKER</p> <p>Wint van: 1, 2, 4 Wisselt met: 5 Verliest van: 3, 6</p>	<p>5 – WILDPLUKKER</p> <p>Wint van: 1, 2, 4 Wisselt met: 5 Verliest van: 3, 6</p>	<p>5 – WILDPLUKKER</p> <p>Wint van: 1, 2, 4 Wisselt met: 5 Verliest van: 3, 6</p>
<p>5 – WILDPLUKKER</p> <p>Wint van: 1, 2, 4 Wisselt met: 5 Verliest van: 3, 6</p>	<p>6 – BOSWACHTER</p> <p>Wint van: 2, 3, 4, 5 Wisselt met: 6 Verliest van: 1</p>	<p>6 – BOSWACHTER</p> <p>Wint van: 2, 3, 4, 5 Wisselt met: 6 Verliest van: 1</p>
<p>X – EXPERIMENTEEL LANDBOUWGEWAS</p> <p>Kan niet tikken en verliest van alle kaartjes. Tegenstanders winnen het spel bij veroveren van dit kaartje.</p>	<p>4 - ZILTE GROENTE</p> <p>Wint van: 1, 3 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 5, 6</p>	<p>2 – GROENTE</p> <p>Wint van: 1 Wisselt met: 2, 4 Verliest van: 3, 5, 6</p>